

Sygn. akt VI U 661/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 30 września 2015 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Monika Miller-Młyńska
Protokolant:	st. sekr. sądowy Katarzyna Herman

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 30 września 2015 r. w S.

sprawy C. B. (1)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N.

o ustalenie kapitału początkowego

na skutek odwołania C. B. (1)

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N.

z dnia 26 lutego 2015 roku znak: (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala, iż wysokość kapitału początkowego C. B. (1) ustalonego na dzień 1 stycznia 1999r. – przed uwzględnieniem przeliczenia wysokości kapitału początkowego dokonanej decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w N. z dnia 2 marca 2015 roku - wynosi 162.948,94 zł (sto sześćdziesiąt dwa tysiące dziewięćset czterdzieści osiem złotych i dziewięćdziesiąt cztery grosze).

UZASADNIENIE

Decyzją z 26 lutego 2015 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w N. – działając z urzędu – ponownie ustalił C. B. (1) wartość kapitału początkowego. W decyzji wskazano, że kapitał ten na dzień 1 stycznia 1999 roku wynosi 160.754,44 zł, przy czym jako podstawę jego wymiaru przyjęto kwotę 1514,76 zł, ustaloną w decyzji z 22 stycznia 2004 roku, okresy składkowe zostały uwzględnione w wymiarze 26 lat, 11 miesięcy i 1 dnia, zaś nieskładkowe w wymiarze 6 miesięcy i 13 dni. Organ rentowy wskazał zarazem, że do ustalenia wartości kapitału początkowego nie uwzględnił okresu od 4 września 1991 roku do 29 lutego 1992 roku, gdyż przedłożony środek dowodowy budzi wątpliwości co do jego autentyczności.

Ubezpieczony odwołał się od powyższej decyzji, wnosząc o jej zmianę poprzez uwzględnienie przy ustalaniu kapitału początkowego zakwestionowanego okresu. Podniósł, iż na mocy wydanej jedenaście lat wcześniej decyzji ZUS okres ten został uwzględniony przy obliczaniu kapitału początkowego, dlatego obecne postępowanie organu rentowego jest dla niego niezrozumiałe i krzywdzące. Podkreślił, iż w spornym okresie był faktycznie a nie fikcyjnie zatrudniony w

(...) w S., jednak po upływie 23 lat nie jest w stanie odszukać jakichkolwiek innych dowodów na potwierdzenie swojego faktu zatrudnienia w tym przedsiębiorstwie niż dowody przedłożone w ZUS.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie w całości. Pełnomocnik organu rentowego wskazał, iż w związku ze złożeniem przez C. B. wniosku o emeryturę przeprowadzono weryfikację materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy i stwierdzono, że figurujące w tych aktach świadectwo pracy z 29 lutego 1992 roku budzi wątpliwości co do jego autentyczności. Jako podstawę prawną podjętych działań wskazano przepisy art. 114 ust. 1 w zw. z art. 175 ust. 4 ustawy emerytalno-rentowej.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 11 marca 2003 r. C. B. (1) – urodzony w dniu (...) - złożył w organie rentowym wniosek o ustalenie kapitału początkowego. Wniósł między innymi o uwzględnienie w jego stażu ubezpieczeniowym okresu zatrudnienia w Przedsiębiorstwie Handlowo-Uslugowo-Produkcyjnym (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. w okresie od 4 września 1991 r. do 29 lutego 1992r. Na dowód zatrudnienia w tym przedsiębiorstwie złożył oryginał świadectwa pracy datowanego na dzień 29 lutego 1992 roku. Zgodnie z obowiązującymi przepisami organ rentowy sporządził dla swoich potrzeb kopię tego świadectwa, opatrując ją pieczęcią „za zgodność z oryginałem”, a oryginał zwrócił ubezpieczonemu. W świadectwie, podpisanym przez specjalistę I. L., jako okres zatrudnienia w przedsiębiorstwie pierwotnie wpisano daty: od 04.09.1992r. do 29.02.1992r., jednak następnie ktoś dokonał poprawienia jednej liczby w pierwszej dacie, tak że okres zatrudnienia określono na: od 04.09.1991r. do 29.02.1992r. Osoba dokonująca poprawki nie zaparafowała jej, ani nie opatrzyła żadną inną uwagą.

W dniu 11 marca 2003r. C. B. (1) złożył w organie rentowym także pisemne oświadczenie o treści: „uprzedzony o odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania zgodnie z art. 233 § 1 k.k. (...) oświadczam, co następuje: proszę przyjąć świadectwo pracy z (...) z poprawioną datą zatrudnienia. Firma nie istnieje i nie mogę dostać innego świadectwa pracy. (...)”.

Organ rentowy przed wydaniem decyzji nie żądał od C. B. (1) dodatkowych wyjaśnień. C. B. złożył natomiast dodatkowo do akt ZUS świadectwa pracy za okres bezpośrednio poprzedzający okres zatrudnienia w (...) oraz okres następujący bezpośrednio po nim, tj. dwa świadectwa pracy z Przedsiębiorstwa (...) spółki z o.o. w N. za okresy: od 1 czerwca 1991r. do 31 sierpnia 1991r. oraz od 3 marca 1992 roku do 30 kwietnia 1995 roku.

Organ rentowy podjął próbę ustalenia przy pomocy danych posiadanych we własnym systemie, czy i w jakim okresie C. B. (1) został zgłoszony do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia w (...). Próba ta okazała się jednak bezskuteczna, bowiem w okresie od 1 lutego 1991r. przedsiębiorstwo to rozliczało się z ZUS przy pomocy deklaracji bezimiennych.

W dniu 22 stycznia 2004r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. wydał decyzję o ustaleniu dla C. B. (1) kapitału początkowego. W decyzji tej ustalono, że podstawa wymiaru kapitału początkowego wynosi 1514,76 złotych, długość przebytych okresów składkowych to 27 lat, 4 miesiące i 28 dni, zaś nieskładkowych – 6 dni i 13 miesięcy. Wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r. ustalono na kwotę 162.948,94 złote.

Wydając powyższą decyzję organ rentowy zaliczył C. B. (1) jako okres składkowy m.in. okres od 4 września 1991 roku do 29 lutego 1992 roku.

Niesporne, a nadto dowody:

- wniosek – k. 1-3 plik KPU;
- świadectwa pracy i oświadczenie C. B. – k. 17-22 plik KPU;
- pismo Wydziału (...)i Składek ZUS O/S.z dnia 5 stycznia 2014r. – k. 45, plik KPU;

- decyzja z 22.01.2004r. wraz z załącznikami – k. 47-56 plik KPU.

Powyższa decyzja uprawomocniła się.

Niesporne.

W styczniu 2015r. C. B. (1) złożył wniosek o przyznanie mu prawa do emerytury po ukończeniu 60 roku życia. W związku z faktem, iż w międzyczasie przebył także okresy pracy za granicą, jego sprawa została przekazana do rozpatrzenia Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w N..

Składając wniosek o emeryturę C. B. (1) dołączył do niego oryginały wszystkich świadectw pracy, w tym także i oryginał świadectwa pracy za okres zatrudnienia w (...) w latach 1991-1992.

Niesporne, a nadto dowody - wniosek o emeryturę wraz z załącznikami – k. 1-38 pliku emerytalnego akt ZUS dot. C. B..

Organ rentowy przed wydaniem zaskarżonej w niniejszym postępowaniu decyzji nie przeprowadził żadnego dodatkowego postępowania wyjaśniającego; nie zwracał się w szczególności ani do C. B. (1), ani do jakiegokolwiek innego podmiotu o udzielenie jakichkolwiek wyjaśnień, czy przesłanie jakichkolwiek dokumentów.

Niesporne.

W okresie od 4 września 1991 r. do 29 lutego 1992 r. C. B. (1) był zatrudniony w (...) spółce z o.o. w S. na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy.

Dowody:

- świadectwo pracy z 29.02.1992r. – k. 18 plik emerytalny akt ZUS dot. C. B.;

- dokumentacja w aktach osobowych C. B. z okresu zatrudnienia w (...) sp. z o.o. w N. – k. 47 akt sądowych.

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie okazało się oczywiście uzasadnione.

Zgodnie z treścią przepisów art. 173 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity Dz. U. z 2015r., poz. 748 z późn. zm., dalej jako: ustawa emerytalna), dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy. Wartość kapitału początkowego ustala się na dzień wejścia w życie ustawy (tj. na dzień 01.01.1999 r.– art. 196 ustawy).

Stosownie do przepisów artykułu 174 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej, kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12. Przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art. 6; okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5 oraz okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-4 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2.

Wreszcie, w myśl przepisu art. 175 ust. 3 i 4 ustawy emerytalnej ustalenie kapitału początkowego następuje w formie decyzji organu rentowego. Organ rentowy wydaje decyzję w sprawie kapitału początkowego w terminie do dnia 31 grudnia 2006 r. Od decyzji organu rentowego przysługują osobie zainteresowanej środki odwoławcze określone w odrębnych przepisach (ust. 3). Ponowne ustalenie wysokości kapitału początkowego następuje w okolicznościach określonych w art. 114 (ust. 4).

W niniejszej sprawie w pierwszej kolejności trzeba jednoznacznie stwierdzić, że w ocenie sądu działanie organu rentowego – który dokonał z urzędu ponownego ustalenia wysokości kapitału początkowego ubezpieczonego z

pominięciem okresu jego zatrudnienia w (...) w S. od 4 września 1991r. do 29 lutego 1992r. – było pozbawione jakichkolwiek podstaw prawnych.

Wyrokiem z dnia 28 lutego 2012 r. (sygn. akt K 5/11; Dz. U. z 2012r. poz. 251) Trybunał Konstytucyjny orzekł, że przepis art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych przewidujący możliwość ponownego ustalenia z urzędu prawa do świadczenia, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji okaże się, że przedłożone dowody nie dawały podstaw do ustalenia prawa do emerytury lub renty albo ich wysokości, jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa, wynikającą z art. 2 oraz art. 67 ust. 1 Konstytucji. Przepis ten utracił moc prawną z dniem ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw, czyli z dniem 8 marca 2012 r.

Trybunał Konstytucyjny uznał, że przepis ten, pozwalający organowi rentowemu w każdym czasie zweryfikować wydaną decyzję i cofnąć prawo do emerytury lub renty albo świadczenie obniżyć jest niezgodny z Konstytucją. ZUS miał do tego prawo w przypadkach, gdy po uprawomocnieniu się decyzji okazywało się, że dowody, na których decyzja była oparta nie dawały prawa do emerytury lub renty albo do ustalenia jej wysokości na danym poziomie. Zakwestionowany przepis dawał więc organowi rentowemu możliwość zweryfikowania, nawet po wielu latach, prawomocnej decyzji tylko wskutek odmiennej oceny tych samych dowodów, na których decyzja została oparta.

Trybunał nie zakwestionował zasady konieczności weryfikacji decyzji emerytalnych i rentowych - w przypadkach, gdy ZUS wykryje, że osoba zainteresowana chciała wyłudzić świadczenia przedstawiając fałszywe dokumenty ZUS nadal będzie mógł w takich przypadkach zweryfikować prawo do świadczenia i świadczenie odebrać.

Za niezgodne z Konstytucją Trybunał uznał natomiast weryfikowanie decyzji w przypadkach, w których świadczeniobiorcy złożyli wszystkie potrzebne, ich zdaniem, dokumenty, które ZUS zaakceptował, przyznał świadczenie i je wypłacał, a następnie, niekiedy po latach, dopatrzył się, że dokumentacja była nie wystarczająca i cofnął decyzję o przyznaniu świadczenia.

Taka zaś właśnie sytuacja (tyle że dotycząca nie wypłaty świadczenia, a obliczenia kapitału początkowego, mającego jednak bezpośredni wpływ na wysokość należnej C. B. emerytury) miała miejsce w niniejszym postępowaniu. W pierwszej decyzji z dnia 22 stycznia 2004r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. ustalając dla C. B. (1) wysokość kapitału początkowego, ustalił bowiem, że podstawa wymiaru kapitału początkowego wynosi 1514,76 złotych, długość przebytych okresów składkowych to 27 lat, 4 miesiące i 28 dni, zaś nieskładkowych – 6 dni i 13 miesięcy; ostateczną wysokość kapitału początkowego na dzień 1 stycznia 1999r. ustalono na kwotę 162.948,94 złote. Niespornym było przy tym, iż zaliczony do stażu ubezpieczeniowego C. B. – jako okres składkowy – został okres jego zatrudnienia w (...) w S. od 4 września 1991 r. do 29 lutego 1992 r. Następnie, zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją organ rentowy z urzędu zmienił poprzednią decyzję i ponownie ustalił wysokość kapitału początkowego ubezpieczonego z pominięciem owego okresu, uznając, że uprzednio przedłożone dowody (świadcstwo pracy z dnia 29 lutego 1992 roku) nie dawały podstaw do jego zaliczenia. Tymczasem wobec utraty mocy obowiązującej przepisu art. 114 ust. 1a ustawy emerytalnej, organ rentowy nie miał jakichkolwiek podstaw prawnych do wydania takiej decyzji i już chociażby z tego powodu musiała ona zostać zmieniona, jako że w oczywisty i rażący sposób narusza ona prawo.

Wymaga w tym miejscu podkreślenia, iż nie jest prawdą (co mogłaby sugerować treść odpowiedzi na odwołanie), że dopiero rozpoznając wniosek C. B.o przyznanie mu prawa do emerytury organ rentowy mógł po raz pierwszy zapoznać się z oryginałem świadectwa pracy za sporny okres, a co za tym idzie, powziąć wątpliwości co do jego autentyczności i miarodajności. Jak bowiem wynika z dokumentów znajdujących się w pliku akt KPU ubezpieczony złożył oryginał dokumentu w ZUS po raz pierwszy już w marcu 2003 roku, a więc przed wydaniem pierwszej decyzji ustalającej wysokość jego kapitału początkowego. Organ rentowy postąpił jednak wówczas stosownie do nakazów zamieszczonych w regulacji § 16 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 17 sierpnia 2000 r. w sprawie szczegółowych zasad współpracy Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z ubezpieczonymi i płatnikami składek w zakresie ustalania kapitału początkowego (Dz.U. z 2000r., nr 72, poz. 846), tj. po ustaleniu kapitału początkowego zwrócił ubezpieczonemu oryginały dokumentów, pozostawiając w aktach poświadczone przez siebie kserokopie. Jak

przy tym wynika z analizy tychże akt, sporne świadectwo także wówczas wzbudziło początkowo wątpliwości organu rentowego – organ zażądał bowiem od C. B. (1) złożenia dodatkowego oświadczenia, po pouczeniu o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań; podjęto także próbę ustalenia przy pomocy dokumentów źródłowych w jakim dokładnie okresie ubezpieczony był zatrudniony w (...). Wyniki tego postępowania doprowadziły organ rentowy do korzystnych dla C. B. wniosków, skoro w styczniu 2004 roku wydał on decyzję, zaliczającą m.in. ten okres do okresów składkowych. W takiej sytuacji nie można więc w żadnej mierze mówić o tym, aby obecnie ujawniły się jakiegokolwiek nowe okoliczności lub też zostały przedłożone jakieś nowe dowody, które mogłyby uzasadniać wydanie przez organ rentowy (prawidłowo stosujący obowiązujące go w tym zakresie przepisy art. 175 ust. 4 w zw. z art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej) decyzji o odmiennej treści niż ta, która została wydana w roku 2004.

Wobec powyższego, sąd na mocy przepisu art. 477¹⁴ § 2 k.p.c., zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustalił wysokość kapitału początkowego C. B. na dzień 1 stycznia 1999 r. na kwotę 162.948,94 zł, tj. na kwotę identyczną z tą, jaką organ rentowy ustalił w pierwszej decyzji, datowanej na dzień 22 stycznia 2004r. Z uwagi na fakt, iż krótko po wydaniu zaskarżonej w niniejszym postępowaniu decyzji organ rentowy wydał decyzję kolejną (datowaną na 2 marca 2015r.), którą w oparciu o przepis art. 185 ustawy o emeryturach i rentach z FUS przeliczył kapitał początkowy poprzez dodanie do udowodnionych okresów składkowych okresu równego różnicy pomiędzy wiekiem emerytalnym 67 lat a faktycznym wiekiem przejścia ubezpieczonego na emeryturę, dla uniknięcia niejasności w sentencji wyroku zaznaczono, iż kwota 162.948,94 zł jest kwotą kapitału początkowego przed uwzględnieniem jego przeliczenia dokonanego wskazaną wyżej decyzją z 2 marca 2015r. Oznacza to, że w razie uprawomocnienia się niniejszego wyroku, organ rentowy będzie miał obowiązek dokonania kolejnego przeliczenia kapitału początkowego ubezpieczonego w trybie art. 185, tyle że tym razem od prawidłowej kwoty.

Na zakończenie już tylko trzeba wskazać, iż w ocenie sądu ze zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego wynika jasno, że C. B. (1) faktycznie był zatrudniony w spółce (...) w okresie od 4 września 1991 roku do 29 lutego 1992 roku, a więc w takim okresie jaki został wskazany w wystawionym mu świadectwie pracy. Wskazuje na to chociażby dokumentacja znajdująca się w jego aktach osobowych z (...), gdzie pracował bezpośrednio przed spornym okresem (do 31 sierpnia 1991r.), jak i zaraz po jego zakończeniu (od 3 marca 1992r.). Ponadto naniesiona na spornym świadectwie pracy poprawka w zakresie daty początkowej nawiązania stosunku pracy wydaje się mieć charakter oczywisty. Świadectwo to w jego pierwotnym brzmieniu zawierało bowiem zapis, z którego wynikało, że C. B. (1) pracował w przedsiębiorstwie (...) od 4 września 1992 roku, a więc od daty późniejszej niż wskazana dalej data zakończenia stosunku pracy (tj. 29 lutego 1992r.), czy tożsama z nią datą wystawienia świadectwa pracy. Jako że w oczywisty sposób powyższe było niemożliwe, koniecznym było uznanie takiego zapisu za błędny, a jego poprawienie (poprzez przerobienie ostatniej cyfry w oznaczeniu roku, tj. „2” na cyfrę „1”) za w pełni usprawiedliwione i odpowiadające prawdzie.